

Vergaderjaar 2022–2023

31 839

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN VOLKSGEZONDHEID, WELZIJN EN SPORT

AB

JEUGDZORG

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 6 januari 2023

Op 23 december jl. heeft de vaste Tweede Kamercommissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport mij het verzoek gedaan hen te informeren over het staken van de gesprekken over de Hervormingsagenda Jeugd, met daarin opgenomen de knelpunten, de planning en hoe de gesprekken recht getrokken kunnen worden. Omdat dit onderwerp ook uw aandacht heeft, ontvangt u middels deze brief een afschrift van mijn brief aan de voorzitter van de Tweede Kamer in reactie op dit verzoek.

De Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
M. van Ooijen

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN VOLKSGEZONDHEID, WELZIJN EN SPORT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 6 januari 2023

Op 23 december jl. heeft de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport mij het verzoek gedaan hen te informeren over de lopende gesprekken over de Hervormingsagenda Jeugd, met daarin opgenomen de knelpunten, de planning en hoe de gesprekken recht getrokken kunnen worden. Er is geen sprake van een impasse; wel blijkt meer tijd nodig te zijn voor een zorgvuldige afronding. De gesprekken met betrokken partijen worden de komende weken vervolgd.

De jeugdzorg kan en moet veel beter, zowel vanwege inhoudelijke uitdagingen als de financiële houdbaarheid. Dat vinden alle betrokken partijen. Kwetsbare kinderen en hun ouders krijgen te vaak niet de juiste zorg op de juiste plek. Jeugdigen en hun ouders moeten voor jeugdhulp laagdrempelig en dicht bij huis terecht kunnen bij stevige lokale teams die ook zelf hulp bieden. Daarbij is het van belang dat er oog is voor de brede situatie van het gezin waarin de jeugdige opgroeit; niet elke hulpvraag behoeft een zorgantwoord. Met beperkte mensen en middelen moeten scherpe keuzes worden gemaakt over wie in aanmerking komt voor professionele jeugdhulp en wie niet, en over welke hulp effectief is en welke niet. Tegelijkertijd moeten kwetsbare jeugdigen kunnen rekenen op tijdige en passende hulp; de beschikbaarheid hiervan moet beter en de wachttijsten korter. Dat vraagt om regionale samenwerking en landelijke contractering van specialistische zorg. Aangezien hulp zo veel mogelijk vanuit bestaande relaties moet plaatsvinden, is het gewenst de gesloten residentiële jeugdhulp zo veel mogelijk af te bouwen. Bovendien moet de meeste tijd en aandacht uitgaan naar het daadwerkelijk verlenen van jeugdzorg. Dat vraagt om eenvoudigere uitvoering en inkoop, minder administratieve lasten en de aanpak van negatieve effecten van marktwerking. Ten slotte geven de beschikbare data onvoldoende inzicht in het functioneren van het stelsel; uniforme data en goede monitoring zijn nodig.

Bovenstaande vormt de inhoudelijke kern van de Hervormingsagenda. Daarover bestaat overeenstemming. De maatregelen die op de verschillende terreinen moeten worden genomen dragen ook bij aan de personele en financiële houdbaarheid van het jeugdstelsel. Dat is nodig omdat het beroep op de jeugdzorg sterk gestegen is. Waar begin deze eeuw 1 op de 27 jeugdigen jeugdhulp ontving, zijn dat nu 1 op de 7,5 jeugdigen. In de periode van 2015 tot 2021 bedraagt de stijging 21%. Bovendien is in diezelfde periode de gemiddelde trajectduur gestegen. We zien ook een stijging in vraag en aanbod van individuele ambulante hulp: er zijn 1500 nieuwe jeugdzorgaanbieders bijgekomen. Zorgprofessionals werken hard en doen goed werk. Tegelijkertijd bestaan er veel vacatures, zijn het verzuim en het verloop hoog en is het moeilijk goed gekwalificeerd personeel te behouden en aan te trekken. Dat betekent dat passende hulp niet altijd geboden kan worden. Bovendien is er een grens aan het beroep dat de (jeugd)zorg op de arbeidsmarkt kan doen; in andere (publieke) sectoren zijn mensen ook nodig.

Ook de financiële houdbaarheid vraagt om maatregelen. Als de keuzes niet gemaakt worden, dan bepaalt de schaarste waar er gaten vallen en vallen jeugdigen die echt zijn aangewezen op goede jeugdzorg tussen wal en schip. In de eerste twee jaren na de decentralisatie waren de uitgaven door gemeenten aan jeugdzorg vergelijkbaar met de door het Rijk

beschikbaar gestelde middelen. In de jaren 2017–2019 heeft zich echter een forse stijging voorgedaan. Waar de uitgaven in 2015 ongeveer € 3,6 miljard bedroegen, was dit in 2019 opgelopen tot € 5,5 miljard (een stijging van 50%). In aanvulling op de middelen en het accres in het Gemeentefonds, heeft het Rijk in de jaren 2019–2021 extra middelen beschikbaar gesteld van € 1,6 miljard (exclusief extra middelen voor jeugd en welzijn in coronatijd). Conform het advies van de Commissie van Wijzen¹ heeft het Rijk nog eens ruim € 3 miljard beschikbaar gesteld voor de jaren 2022–2023.

Tegen deze achtergrond voelen alle betrokken partijen de urgentie om spoedig tot een Hervormingsagenda te komen en deze voortvarend ter hand te nemen in de komende jaren. De invulling van de Hervormingsagenda is in een vergevorderd stadium; er zijn echter nog enkele laatste noten te kraken. De belangrijkste betreft de financieel bestuurlijke afspraken tussen het Rijk en gemeenten. Het Rijk en de VNG hebben tijdens het bestuurlijk overleg op 22 december jl. de conclusie getrokken dat meer tijd nodig is om tot passende financiële afspraken te komen. Er is in het bijzonder nog een nader gesprek nodig over hoe de verantwoordelijkheden en risico's verdeeld moeten worden in het geval dat de afgesproken hervormingen niet leiden tot de gewenste besparingen. Hierover wil ik heldere en evenwichtige afspraken maken met gemeenten, die recht doen aan de rolverdeling binnen het stelsel en waarbij alle betrokken partijen worden gestimuleerd de Hervormingsagenda succesvol tot uitvoering te brengen.

Het Rijk en de VNG hebben daarom afgesproken om samen verder te werken aan een oplossing en deze vervolgens bestuurlijk te bekrachtigen. Daarnaast is in januari een nader gesprek nodig tussen partijen over de laatste inhoudelijke punten van de Hervormingsagenda. Het gaat dan om de specifieke invulling van de afspraken over de inkoop en organisatie van de specialistische jeugdzorg op regionaal en landelijk niveau. Daarover is ook een wetsvoorstel in voorbereiding.

De Hervormingsagenda is een belangrijk koersdocument voor de noodzakelijke maatregelen in de jeugdzorg voor de middellange termijn. Dat wil niet zeggen dat er ondertussen niet doorgewerkt wordt aan de diverse (acute) uitdagingen zoals het af- en ombouw van de huidige gesloten jeugdhulp accommodaties naar regionaal georganiseerde kleinschalige voorzieningen en de aanpak van wachttijden. Dit heb ik uitgebreid uiteengezet in mijn brief over de stand van zaken jeugdhulp² en eerder in mijn brief over de toekomstige jeugdzorg.³

Ook zijn met gemeenten, bij het uitkomen van het advies van de Commissie van Wijzen in juni 2021, reeds afspraken gemaakt over diverse te nemen maatregelen in het kader van de aanvullende middelen à € 1,6 miljard die in 2022 beschikbaar zijn gesteld (o.a. standaardisatie contractering, tariefdifferentiatie, brede invoering POH-jeugd GGZ). De VNG heeft zich, namens alle gemeenten, toen gecommitteerd dat een besparing van € 214 mln in 2022 wordt gerealiseerd door de invulling van de betreffende set van maatregelen binnen bestaande wetgeving, uitgaande van tabel 1 in de uitspraak van de Commissie van Wijzen. De Tweede Kamer is hierover geïnformeerd in juni 2021.⁴ Deze besparingen zijn dus niet afhankelijk van de Hervormingsagenda. Voor 2023 zijn aanvullende middelen à € 1,4 miljard overgemaakt aan gemeenten met

¹ TK 2020–2021, 31 839, nr. 777.

² TK 2022–2023, 31 839, nr. 914.

³ TK 2021–2022, 31 839, nr. 853.

⁴ TK 2020–2021, 31 839, nr. 779.

als tegenhanger dat de maatregelen aan gemeentelijke kant een oploep hebben tot een bedrag van € 374 miljoen. Hiermee gaven gemeenten zelf invulling aan de ruimte die zij hebben om zaken op te pakken, eventueel vooruitlopend op wetgeving. Het kabinet vindt dan ook dat de vertraging van de Hervormingsagenda geen effect heeft voor de reeds gemaakte afspraken over extra Rijksbijdragen en maatregelen voor 2022–2023.

Met deze brief heb ik de toezegging⁵ afgedaan dat het streven is de Hervormingsagenda voor het eind van 2022 gereed te hebben en u hierover te informeren. Op basis van de toezegging uit mijn brief van 22 december jl. zal ik u na de gesprekken met gemeenten, aanbieders, professionals en cliënten informeren over de aankomende ontwikkelingen rondom de Hervormingsagenda.

Gelet op het feit dat de Eerste Kamer de behandeling van en de stemming over de Ontwerpbegroting 2023 van het Ministerie van VWS uitgesteld tot na een debat over de jeugdzorg op 24 januari, deel ik een afschrift van deze brief met de Eerste Kamer. Totdat er door de Eerste Kamer is ingestemd kan het Ministerie van VWS geen verplichtingen aangaan voor nieuw beleid (ook niet ten aanzien van gemeenten). Hierover bent u op 23 december jl. nader geïnformeerd.

De Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
M. van Ooijen

⁵ Handelingen II, 2022/23, nr. 3, item 7, p. 33.